

98

96F

96F [Ex. Bruskowski]

AD QUAESTIONES
A SACRA RITUUM CONGREGATIONE
IN CANONIZATIONIS PODLACHIENSIMUM MARTYRUM
JUDICIALI PROCESSU POSITAS,
TESTIS FIDELIS JUSTISSIMA RESPONSA.

609

96F

28.

967

Jeden z dwóch egzemplarzy nadanych mi
d. 12 maja 1922
przez autora X. Bratka J. Pawłowskiego
w Lublinie

J. Fijalka

00967

00968

Nr 98 967

Priusquam ad quaestiones, Sacrae Rituum Congregationi, in processu Canonizationis Podlachiensium in Polonia martyrum, ut testis fidelis respondeam, fas sit mihi quaedam adjuncta loci, personarum, temporisque rationem in lucem proferre, quae ut ferro, vi nefaria rossica, praeponderante paganorum scelera, Ecclesiam catholicam utriusque latini et graeci ritus, ejus clerum, fidelemque populum in Podlachia, „Sancta“ dicta, cinxissent. Posthac, spes me justa tenet, responsa mea, brevia, dilucida, claraque fore.

Quum „caesarea missio die 17/I 1874 anno in paroecia Drelow, et 24/I in Pratulin, armorum telis 26 occidisset victimas, et vulnere gravi opplevisset circa 600 utriusque sexus personas, fidelis genuflexi circa ecclesiam suam populi, cantu preceque defendantis sanctitatem domus Dei, expleto brevi tempore, veni secreto in Pratulin, visitare parochum et collatorem hujus paroeciae. Ab iis ea omnia probata audivi, de quibus me jam pridie, fideles uniti de Pratulin, narrationibus et testimoniis in scripto depositis, monuerunt fusius, de immanitate coloni Stejn, eorumque heroica et quieta in tormentis sacrae fidei confessione.

Tunc juste censui, narrationes, depositones, testimoniaque ipsius populi uniti, de suis passis pro fide molestiis, tormentis et vulneribus, cui mors martyrii continuo ob oculos versabatur, argumenta eorum et testimonia in describendo martyrologico opere, sincerima gravissimaque fore. Et hoc me quidem impulit, memoriae posteritatis, scripto consignare historiam sanguinolentae vexationis, Unito in Podlachia populo, per rossicum regimen illatae.

Et quum non diu postea, *encyclicam Pii Papae IX* ad Archiepiscopum Leopoliensem datam, cum gaudio legissem, justa laude fidem hujus Podlachiae populi extollentem, qui in defensione quieta fidei et "sanctitatis suae Ecclesiae, heroicę tormenta vitamque suam „*Deo et angelis*“ offere non dubitaverit, hoc me vel maxime accinxit ad laborem notarii, studiose per vestigantis mortiferam vexationem fidelis populi, per „caesaream missionem“ ipsi illatam, simulque heroicam in tormentis patientiam describentis et mortem eorum, qui ut Papa dixerit, „*Deo et angelis*“ obtulerunt vitae suae hostiam.

In Podlachia, provincia Poloniae, sita ad fluvium Bug, ab anno 1863 usque ad an. 1905, catholicus clerus fuit domui suae vere incarceratus, et per rossicam politiam custoditus, ne ipsi liceret sine magisterii concessu, suae paroeciae transgredi limites. Aditus sacerdoti ad vicinum parochum perdifficilis erat, et ferme impossibilis.

Tempore hoc siquidem „caesarea missio“ schismatica, in populum catholicum ritus graeci, infesta fera it vexatione, id est, variis laborum oneribus, carceribus, kozakorum plagiis, tormentisque saeviebat, mirabilem constantiam ejus in sacra fide; crudelitate sua devinciens. Noctes et dies clerum catholicum circumstabat politiae custodia, ne auris ejus audiret, neque videret oculus, quae „caesarea missio“ schismatica, facinora patrasset.

Ergo, quum ego in compendiario „Martyrologii“ opere meo, ad lectorem meum dixi: „*vidi* hunc infernalem craterem, in catholicos circum circa evomentem virus odii saevissimaque tormenta, *audivique* flebiles gemitus eorum, qui pro sacra fide sua cruciati essent“, legitima tunc usus sum rhetorica. De Janovia etenim, civitate purpurata martyrum sanguine, ubi tum eram ecclesiae et parochiae cathedralis curatus et decanus foraneus, barbara „missionis caesareae“ facinora, in remotis etiam Podlachiae locis, diligentissime observavi. Et si non meis, vidi oculis testium fide dignorum, eorumque ea audivi auribus, et ab iis testimonium scriptum vel narratum, mihi depositum, fideliter notavi. Et tunc jam non meo solum voto, sed et communi, quod scire possem,

cleri fidelisque populi desiderio, laborem hunc meum „Martyrologii Podlachiae“, ad futurum canonizationis processum praeparaveram.

Laborem hunc meum et studia necessaria, incepi summa cum diligentia simul et prudentia, cautioneque vigili, quum omnes tunc in Podlachia sacerdotes, per rossicum regimen, et eo magis per activam „caesaream missionem“, fuisseus notati ut studiosissimi cshismatis inimici, et modis abditis rationibusque nostris, in animos Unitorum influentes, eosque ad resistantiam voluntati regiminis incitantes. Praesertim schismatica haec missio, indagativos oculos suos a me nunquam dejecit, quippe qui olim sacrae juventutis cleri in seminario Janoviensi professor fuisse, et in Podlachia et diocesi habuisse sacerdotes amicos, discipulosque meos.

In territorio decanatus mei Janoviensis, curati et vicarii erant 15 sacerdotes, omnes vicini parochis ritus graeci catholicis, junctique frequentissimo Unito populo, cum omnibus conjunctissima amicitia societateque viventes. Collegae mei erant mihi sincerissimo adjutorio in martyrologico studio meo, ut actionum „missionis caesareae“ perquisitores justissimi, tutoresque simul populi Uniti, et testes in periculis, eorum mirae patientiae et fortitudinis. Adjutorio hoc eorum sacro usus sum ab anno 1868, usque ad 1882 annum, quo generalis Varsaviensis gubernator Albedyński, me non tantum de Janovia mea et Podlachia, sed et de Siedlcensis gubernii limitibus ejecit, beneficio meo et officio destituens. Sacerdotes Uniti, ipse Episcopus Unitorum Kaliński, vicinus meus, amicus, et filii ejus, ab anno 1864 ad 1874-um, maximo mihi erant adjutorio in comparandis exemplaribus, maximi animi argumentis Episcopi, defendantis jura Ecclesiae suaे impavide, contra regiminis Rossici insultus, libertatem ejus labefactantis et oppugnantis. Ipsi adjuvabant me quoque in perscrutandis factis et actione, crudelissimae „missionis caesareae“.

Populus unitus, etiamsi suo cruciatu perterritus, suppeditabat mihi singula facta vexationum perpessarum, ab anno 1864 ad annum usque 1882. Et non tantum Uniti populi de decanatu Janoviensi mihi erant auxilio, in colligendis factis vexationum, quas ipsi passi fuissent, sed fideles Uniti etiam de aliis Podlachiae

paroeciis, exemplo suorum confratrum, non raro deponebant mihi, non compressis lacrymis, suas narrationes, de persecutivis eorum fidem sceleribus, per missionem caesaream ipsis, eorum fratribus, puberique eorum genti illatas.

Tota anima mea, eorum in confessione fidei constantiam admirabar, et in cruciatibus fortitudinem, qui de effuso sanguine suo et vulneribus pro fide passis, gloriati essent, ad nova pericula cum gaudio, mirabile parati. Populo huic fideli, et ut ego dicam audax, „sancto“, Janovia, episcopalis vetusta civitas, purpurata confessorum fidei sanguine, quamvis tum esset episcopo orba suo, capitulo, juventuteque cleri sacra, attamen quadam vi attractiva, de praeteritorum pia memoria, in fidelem hunc populum agitante, huc eos advenire cogebat. et de societate eorum narrationibusque fide dignissimis, plures ego, quamvis compendario modo, in „Martyrologio“ meo, centexui paginas. Grato animo meo, faciliores ipsis reddebam cum episcopo Lublinensi, relationes et preces, ut auctoritate pastorali sua, liberis parentum latini ritus, fortuito usu, et persaepe magnorum frigorum hiemali tempore, in propinquioribus Unitorum ecclesiis baptisatos, pro catholicis latini ritus agnovisset.

Dificilius mihi erat Janoviae incarceratedo, ut ita vere dicere audeam, investigatorium martyrologicum studium meum, in vicinis decanatibus Białensi et Radzynensi cantinuare, et perdifficile in Vłodaviensi, et praesertim in Sokołowiensi districtu, adjacenti ipsi praetorio schismatis, infensissimoque hosti catholicae fidei, Ecclesiae nostrae et patriae, gubernatori Siedlcensi, Gromeka.

Annus 1875, tempus festivitatum theatralium „caesareae missionis“, annus decantatae per orbem sic dictae „liberrimae conjunctionis Unitorum cum caesarea rossica religione“, annus incoepiae spei, in quam sedulo ingressa esset petropolitana synodus, cum imperatorio regimine, „missioneque caesarea“, Unidos 10 expletis annis, necesario imperatoriae religioni assveturos fore, annus caeterum, in quo caesar coactiva missionis sua media suspendere, armaque deponere cruenta decrevisset; tempus hoc juste

censui oportunum martyrologico studio meo ultiro continuando, in remotis etiam districtibus et paroeciis Podlachiae.

Sed quum in Podlachia sacerdotes, exceptionali schismatica lege, ut superius dixi, omnes in curiis suis, vere incarcerati essent, publiceque notati, ut studiosissimi versutique schismatis inimici, qui secreto Unitos ad resistantiam voluntati regiminis incitassent;— quum schisma saeviens, politiaque rossica indagatorios praefixosque oculos suos a clero non dejecisset,— perdifficile erat tempus ipsis sacerdotibus in Podlachia, martyrologica Unitorum perquirere studia.

In hoc difficillimo casu Deus succurrit desiderio meo. Sua gratia, dedit mihi hominem, qui permagno, in martyrologico studio, fuit mihi adjumento. Hic adjutor meus erat *Conradus Grzesiuk*, incola in paroecia Pratulin, Unitus, homo egregius, quem commendarunt mihi, sacerdos de Pratulin curatus, Bujalski Thoma, et venerabilis civis judex pacis, de paroecia Pratulin, Ludovicus Bryndza. Conradus Grzesiuk firmissima fide, prudentia, virtute praeclarus, ad persvadendum et exquirendum summopere concinnus, qui etiam designatus fuit ut particeps, ad delegationem Unitorum secretam ad S. Sedem Apostolicam, initio 1874 anni. Conradus homo erat pauper, in fabrili opera peritus. In defensione ecclesiae Pratulinensis et in fidei sacrae confessione, per milites missionis et kozakos flagris caesus, vulneribus oppletus, in re domestica devastatus, cum paupere familia sua miseriis vitae undique obsessus erat. Conradus plurimis sacerdotibus notus fuit ut homo dexter, laboriosus et fidelis. Cum suo syngrapho, ut faber, periculi expers, de loco in alium transibat facile, laborem quaerens justaque vitae media.

De Aprili 1875 anni, usque ad 1882 annum, Conrado usus, mittebam eum ordine ad designatas paroecias Unitorum, in decanatibus Podlachiae, ut ibi quaereret studiose et singulares colligeret notitias, de caesareae missionis actis et saevitiis. Ut non solum nomina cognominaque confessorum martyrumque notaret, sed eorum signaret rationes defendendae suae fidei, responsa ad quaestiones, jussa, minasque schismaticae missionis, urgentis po-

pulum fidelem ad catholicam, „polonicam“ fidem, per schismatiscos dictam, ejurandam.

Vitae et labori Centradi providebam continno necessaria pecunia et alimento, quippe qui non solum pauper esset, sed ut aliquando in via et opera sua, obolo suo succurreret destitutis omnibus mediis vitae, quos jugum schismaticum ad incitas redegisset.

Apud seniores parochos, et collegas meos, ad quos Conradus meo nomine adventaret, benevole ab ipsis amiceque acceptus erat, et magna sollicitudine commendabant ipsi hominem prudentem honorabilemque Unitum, qui multa pro fide esset passus, et a quo plura scitu necessaria discere, sibique notare posset. Saepe et ipsi sacerdotes nostri narrando, et schaedulis suis scriptis, edocebat Conradum de improbissimis sceleribus, quae in hac paroecia populo Unito, pro ejus in catholica fide constantia, caesarea missio intulisset.

Expletis duabus vel tribus hebdomadibus in exquisitorio studio suo, Conradus meus secreto, cautissimeque Janoviam redibat, et de ejus adventu monitus ego, in cathedrali sacristia persaepe expectabam illum, ibique ambo nos clausi, a Conrado, quavis vice parato, et etiam prompto, ad praestandum in ecclesia juramentum suum, de veritate eorum, quae mihi depositurus sit, scripto meo excipiebam omnia, quae mihi de scriptis suis ad verbum dictabat. Tandem suas schaedulas, omnesque notas et etiam aliorum scidulas initialibus saepe subsignatas litteris, res gestas fideli narratione fusius mihi exponebat.

Et hoc notatu dignum, quod Conradi scripta, aliorumque datae personarum notae, stricta coalescebant concordia. Ex his Conradi missionibus, certissimum condidi album nominum pro sacra fide martyrum, virorum et foeminarum, cognomina nominaque toritorum pro fide, incercatorum, et tandem pro suo „contemptu“ religionis caesareae, ab uxoribus, natis suis, et devastata re domestica, in Syberiam, vel ad loca Rosiae absita, relegatorum.

Ex scriptis et narratione Conradi, notavi, admiratusque sum Unitorum in fide constantiam, in responsis eorum miram pruden-

tiam, docilitatem, ardoremque sacrum animi, in vexationibus fortitudinem. Cognovi ultimam parochiarum Unitorum miseriam ruinamque, confessorum vulnera, eorum morbos, simulque intellexi caesareae missionis depressionem, sibi et omnibus maledicentem, quod fidei catholicae ardor, caesaris armis comminui et dissipari nequisset.

In summa, de scriptis et Conradi narratonibus notavi ea, ad quorum veritatis sacrae notitiam exquirendam, obligatus ille esset, quodque diligentia, studio et conscientiae suae pace, pro posse explevit, sciens optime, quo fine sacro electus et missus esset.

Conrado meo magno auxilio erant Uniti, etiam in computanda pecunia, quae ut poena pro „contemptu“ caesareae religionis, ex ipsis ad aeraria missionis detracta esset.

Sacerdotes omnes in Podliachia, in admiratorem vertit Unitorum in fide constantia, in tormentis pax sacra, et patientia. Admirati sunt praesertim auxilium Christi, qui illiteratos istos homunculos abjectosque, omnibus fidelibus in exemplar patientiae in adversis, et fidei imagistros consecrasset.

Conradus in via aequa ac in studio suo erat cautus, perspicax, circumspectusque, scivit etenim, quod infensissimum Ecclesiae inimicum, fideique suae circumcirca saevientem vidisset hostem. In omni loco moram non interponebat longiorem, quam dies duos, nam res moram dilationemque non patiebatur. Inter unitos, ad quos consilio parochi loci adveniebat, habuit conjunctissimos fide et patientia commilitones, ad ejus studia sacra libentissime acclinatos. Homines enim erant una familia, quam mens una, unus finis, unaque Christi patientis gratia copulasset.

Et haec unionis fidelium ratio, faciliore, solutioreque erat adjutorio in studiis Conradi.

Attentum animum meum exceptit baculus Conradi crassus, in via ejus socius, intus affabre excavatus, ut posset multas continere chartas scidulasque scriptas, fructum studii Conradi aliorumque. In tenuiore exitu suo baculus hic non munitus ferro, sed excavatio ejus intima, ligneo comprimebatur frustulo, ita affabre applicato, ut extra, conjunctionis vestigium praeverberet nullum.

Omnia quae mihi studio suo attulisset Conradus, vera censui, et summam Deo referebam gratiam pro homine isto, cui et Apostolicus confessorum martyrumque notarius, primis post Christum persecutionum fidelium saeculis, plene confisus esset.

Ab anno 1875 Conradus servivit mihi, suoque officio sacro annos 7. Ad paroecias Unitorum in Podlachia mittebam eum plusquam trities, (30) usque ad diem expulsionis meae de Janovia per missionem caesaream. Quae, quamvis ipsi difficilis esset clara de studio meo conjectura, tamen odore quodam suspicionis afflata, me ut intimum inimicum suum, cui in gubernio Siedlcensi locus vitae patere non debuissest, opinata est.

Conradus etiam in decanatu meo Janoviensi maximo mihi erat adjutorio. Tandem politia districtus Vlodaviensis, oculos, attentumque animum suum in Conradum vertit. Et post redditum ejus ad suos, Janoviensis politia de excursionibus modoque vitae Conradi admonita, eum catenis cinctum detrusit in carcerem.

Audita hac infesta sorte amici mei, quum inquietam mentem meam, Episcopo Jaczewski exposuisse, quod politia Janoviensis de Conrado ad me etiam devenire posset, episcopus haec mihi retulit: „Censeo Conradum tuum prius gloriosa morte oppetere, quam de te, aut studio vestro, aliquid inimicis pandere posse“. Et ita res tota Divino ductu gesta est. Conradus in carcere corpore tumens, brevi mortuus est, et cum secreto animi sui stetit in iudicio Christi, pro Cujus gloria et sacrae fidei confessione in vita passus esset.

Quum pars prima hujus martyrologii anno 1905 Cracoviae in lucem prodiisset, episcopus lublinensis Jaczewski hoc tempore Unitorum visitationem et missionem religiosam instituens, „Martyrologium“, librum meum secum comitem tenuit, et in quavis paroecia, convocatis liberis et nepotibus mortuorum confessorum fidei et martyrum, iisque etiam, qui mortuis aequales, ipsisque seperstites essent, examinabat sedulo eos, ut accurate cognosceret, verumne esset, quod de eorum constantia in fide, cruciatibus, de mortuis in tormentis, vel in Syberiam relegatis, in martyrologii opere meo expressum erat.

Finita pastorali missione, episcopus Jaczewski coram canoniciis capituli haec mihi edixit. „Author Martyrologii Unitorum Podlachiensium, eorum fidei sacrae, eorum confessoribus et martyribus, suo opere, perenne monumentum erexit, quamvis *decimam tantum partem in lucem protulit eorum*, quae mihi uniti cum lachrymis et lamentis, de parentum suorum pro fide cruciatibus narrassent. Opus tuum horribilia quidem, et multa fere incredibilia profert, sed omnia, ut in visitatione mea perscrutatus essem, vere sunt scripta et certissima, quorum liber tuus 10-am tantum partem horum cruciatuum vexationumque missionis caesareae expresserit. Praeterea, in libro tuo decimam partem tantum notasti nominum eorum, qui in Syberiam pro fide sua expulsi, vel in abditas Rosiae terras relegati essent“. Judicium hoc episcopi, censeo, justa fuit recognitio mei operis et veritatis. Esto ego 10-am partem tantum cruciatuum vexationumque Unitorum libro meo expresserim, si colligere non potuissem plura. Saepe etiam consulto celare me debuisse multa, quum stupescente animo, manuque obtorpescente mea, non potuissem horribilia et fera, imperatoriae missionis, scripto meo inserere crimina.

*

*

His in lucem positis, accedam ab questionum responsa.

1) Quae sciam de martyrio Unitorum Podlachiensium et de martyribus?

Resp. Anno 1874 die 24/I vespere hora 4-ta, Janoviensis politiae magister colonus *Kutanin*, de Pratulin citissime reversus Janoviam, de curru desiluit, ante portas Ecclesiae obviam mihi occurrit, et vere perturbato animo, manibusque excussis, aspera voce haec dixit: „Colonus Stein, magnum numerum Unitorum in Pratulin, orantium penes suam ecclesiam, occidit et vulneravit, militum suorum armis“. Haec mea notitia fuit prima, de ipso rossico colono politiae audita, quae me ut fulminis ictu feriit. Sed jam ego tunc ab unitis testibus audivi, de simili caede eorum fratrum 17/I penes Ecclesiam in Drelow, per magistrum politiae Kotow, qui pro sacra Unitorum fide et prece, crudelissimum hoc scelus patrasset. In *Drelow et Pratulin*, caesarea missio, inferna-

lia sceleribus et vexationibus suis, in Unitos fideles, reseravit ostia. Omnia, quae in prima martyrologii mei parte, fusiore polona, et compendiaria latina, de confessoribus fidei, martyribus, viris et mulieribus unitorum occisis, numero 108, de vexationibusque eorum in lucem protulisset, vera sunt, testium scriptis vel fide dignis narrationibus eorum probata, vereque a me contexta.

2) Quae passionum causae?

Resp. Generali gubernatori Varsaviensi Kotzebue, in publica audientia, (vide 27 pag. compendiarii operis martyrologici) renovanti Unitis memoriam gratiarum caesaris, pro quibus deberent esse semper fideles et obtemperantes, replicuerunt uniti: non flexisse eos anno 1863 insurgentium tessera, quod pro fide catholica pugnascent. Kotzebue ex iis jam tunc intellexit, Unitis pro fide sua nunc afflictis oppressisque, erectam in animis eorum pacificam, patientemque ejus depressionem, et summam caesareae missioni resistentiam, paratam pro sua fidei defensione pati morique.

Uniti in Podlachia, unice passi sunt pro defendenda sua fide catholica, pro fovenda sanctitate ecclesiarum suarum, precum, coronarum, rosariorum, catholici in ecclesia cantus sacri. Passi sunt pro sua invidia et aversione animi a popis, quos caesarea missio immittebat eis ut parochos, etiamque pro „contemptu“ imperatoriae religionis, quam jam causam excogitasset ipsa caesarea missio.

3) Quomodo Podlachienses Uniti sint passi?

Resp. Pro constantia in fide passi sunt Uniti Podlachiae, illata ipsis ruina eorum fortunae, usque ad ultimae rei domasticae in mercatu publico venditionem. Passi sunt perperam, injunctos ipsis inanes gravissimosque labores, in opere meo fusius descriptos. Secti sunt iterum atque iterum kozakorum flagris, et saepe ad mortem usque. Puniti sunt fame, stationibus detecto capite contra ventos hia males de mane ad vesperam, gravissimorum frigorum tempore et procellarum, quae densam nivem effunderent. Passi sunt saepe pernoctando foris, cum tota familia sua in frigore. Passi sunt inditis compedibus in carceres conjecti, et si in his cruciatibus non moriretur confessor fidei, exilio in abditas Rosiae

regiones, vel in Syberiam est pulsus. Sed jam omittam infernalia hujus missionis rossicae, ejus immoralitatis scelera, quae populo Podlachiensi „sancto“ inferebat, et torturam fidelis populi in Drelow et Pratulin, de qua in compendiaro etiam latino martyrologico opere, fusiorem sinceramque contexui historiam.

4) Qui passi sint, nomen eorum, cognomen, passionis locus?

Resp. In districtibus gubernii quinque, in eorum civitatibus, ruribus, pagis, villis, omnis unitus cum Ecclesia catholica populus, senes juvenesque, viri et foeminae, puellae puerique a 14-o anno vitae, per „missionem caesaream“ sunt vocati, examinatique omnes, utrum parati essent „polonam“, inimicam Rosiae, ejurare fidem?

Responso negativo accepto, omnes hi puniti erant variis tormentorum modis. „Caesarea in Podlachia missio“ erat frequentissima, et quamvis ejus schismaticus tacuisse clerus, et ab omni missionario epere alienus et absconditus esset, ejus loco, politiae frequentissima agmina, copiae militum pedestres, equitum turmae, multaeque kozakorum centuriae, per suos attamanos praefectosque ducti, caesareae missionis crudelissima exercebant jussa, imperatorium schisma plantando. Omnes quidem unitorum sunt passi, a parvulo ad decrepitum senem usque, sed nomina Confessorum fidei cognominaque eorum, qui tum in summa patientia vitam cum morte commutassent, in compendario martyrologio meo sunt notatae 108 tantum personae, qui in ipsis tormentis occisi, vel post suos cruciatus opleti vulneribus, inimicis suis dimittentes eorum debita, brevi animam suam „Deo et angelis“ obtulissent.

Sed qui numero commetiri posset eos Unidos martyres, qui gravissimorum frigorum tempore, pro sua constantia in fide, detecto capite, contra ventos, nives procellasque, de mane ad noctem stare coacti, gravissimo saepe implicati morbo, supremum diem Deo consecrassent?

Qui percensere posset, numerum eorum pro fide martyrum qui, in bono demestico devastati, flagris kozakorum caesi, aestate vel hiemali tempore, ulteriora evitantes pericula, praesertim mulieres

cum suis prolibus, latibula quaererent silvestra, ubi suffocati fame, vel hieme torpentibus frigore nervis, animas suas fideles Deo consecrarent?

Qui nostrum commetiri numero posset, illam multitudinem Unitorum infantium, qui sanguinolentae vexationis tempore, ejulando, sicca matrum suarum sugebant pectora, sed fessis corpuculis suis, languescenteque vita, in brachiis matrum, vel una cum ipsis fierent pro fide hostia Deo?

Qui dinumerare posset a bimatu et supra Unitorum infantes, qui visu suos parentes oppletos vulneribus, sanguine purpuratos, mortique proximos, perterriti et obstupefacti animo, latibula quaerent abdita, ubi fame frigoreque pressi, exprassent animam, augendo coeleste martyrum Podlachiensium Unitorum album?

Caesar schismaticus, ejusque adjutor luteranus Kotzebue, apud historiam, Herodis nomen juste sibi impingi meruerunt.

His vere notatis, martyrum Podlachiensium Unitorum numerus, de 108 nominatis in compendiario opusculo meo, certissime ad *mille* pro fide martyrum virorum, mulierum, eorumque infantium ascendisset hostias.

Si ego judicio episcopi Jaczewski, et Unitorum Podlachiensium relatione ipsi deposita, numero 260, notassem decimam tantum partem eorum, qui in Syberiam pro defensione suae fidei expulsi fuissent, nil mirum, nam perquisitiones meae in Podlachia, de 1875-o attigerunt ad 1882-um annum. Ab hoc tempore ad 1905 annum, certissime auctus est numerus ad millenos exules, pro sua constantia in fide Unidos.

5) Utrum Unidos tormentatos pro fide vidisem ego? aut de iis audiissem? quod in 6-ta quaestione est positum.

Resp. In 37 pagina compendiarii martyrologii, descripsi sanguinolentam torturam Confessorum fidei Janoviensium, cruciatumque eorum barbarum, ante ostium Cathedrae Janoviensis actum, ubi ego cum vicario meo et altero sacrdote, millenusque populus in ecclesia orans et humi prostratus, vidi et audivimus fratres nostros pro fide tortos. Ut martyrum Podlachiensium no-

tarius, cruciatos, occisosque pro fide in Podlachia unitos, ego vidi oculis totae Provinciae, et ejus audivi auribus unitorum responsa, argumentaque eorum in defensione suae fidei prolata, coram ducibus caesareae missionis. Tormenta, mortemque ipsam eorum retuli, ut superius jam enucleavi, de certissimis fontibus unitorum personarum aliorumque assumpta.

Notandum. Publica vexatio Unitorum Janoviae acta, unica erat in toto decursu caesareae missionis, in Podlachia. Siquidem missionis hujus effrenata specialisque mens erat, in area ante ostium Podlachiensis cathedralis Ecclesiae, in ipso sacro die Patronorum dioecesis, Apostolorum Simonis et Judae Taddaei, clero et milreno populo fideli ad preces solennes congregato, ostendere et docere, quo studio ardoreque caesarea missio, de memoria Unitorum et eorum pervicacia, deberet expellere dogma, moralitatis fontes, scientiamque religionis, quas ecclesia haec catholica, ejus episcopus cum suo clero, in cordibus Unitorum seminassent.

Posthac, omnis jam vexatio sanguinolenta Uniti in Podlachia populi acta, obscuro compressoque modo peragebatur, ne auris catholicorum audiret, neque oculus eorum videret haec impia feraque media, quibus caesarea missio, schismatis sui, in animis Unitorum, seruisset semina. En exemplum:

Curatus Rajmundus Kamiński de paroecia Górkî, in defensione sui catholici parochiani, destinati ad kozakorum flagra pro sua contumacia in fide, venit patronus in rus Kornica ad Capitaneum Gołowiński missionis ducem. Oviculam suam restitutam obtinuit quidem, quamvis jam flagris per kozakos caesam, sed ipse, parochiani sui defensor, quum ausus esset venire in theatrum activae caesareae missionis, et fuisse testis, infernalis Unitorum cruciatus, eodem die per politiam ejectus fuit de parochia sua, de dioecesi et gubernio Siedlcensi. Quum polonus oculus nullus, aurisque ejus catholica, praeter pro fide passos unitos, non potuisse esse testis unitorum cruciatuum, eo magis sacerdos catholicus, schismatis adversarius, et decantatus Rosiae inimicus. Fidellimus testis esse posset ipse unita tantum, ipse fidei suae

Confessor, pro suaque fide tortus. His testimentiis Unitorum, in
meo martyrologico opere, saepissime sum usus.

Caeterum, si ego non vidi sem Confessores fidei in tormentis
„caesareae missionis“, praeter Janoviae passos, certo vidi plures
vulneribus oppletos pro fide sacra Confessores, jam morti pro-
ximos, quibus, auxilio confratrum suorum, cursimque, per hortorum
rusticorum sepimenta lirasque pergebam secreto, ultima iis admini-
strare Sacraenta, quique etiam in oculis meis, de barbara imma-
nitate rossica moriendo triumpharent, remittendo ejus debita, et ex
his tenebris, ad sempiternam lucem Martyrum, excederent.

7) Quae vexationum Unitorum documenta et martyrum?
Qui testes? Quae documentorum et testium veritas?

Resp. Omnis historia mea vexationum Ecclesiae Catholicae,
Unitae, et generatim populi uniti, firmatur partim in officialibus
documentis, quae suo loco in lucem protuli, partim in ephemeridibus
rossicis, et schismaticis poparum scriptis, in Chełm et
Varsaviae excussis, partim in mearum observationum studio
speciali, quae stricte ad criticae normam erant judicatae. Vexa-
tionum tempore, de 1874 usque ad meum de Janovia coactum
a gubernio exitum, an. 1882, quod prius jam adumbavi fusius, ute-
bar Unitorum auxilio, qui mihi jam narratione, jam scipto consi-
gnatis factis, deferebant sua auxilia, scientes optime, quo fine ea
ab iis exigebam, et prosequabar studia mea. Nec pecunia, neque
donatione aliqua, praeter sanctorum parvis imaginibus, corrump-
pebam eos, qui ut sacramento obligati, erant prompti omni
tempore ad jusjurandum deponendum, sua fide et conscientia
constricti ad veritatem enarrandam.

Testes fide dignissimi suo tempore, erant certe confessorum
martyrumque socii, itemque omnes Uniti ante 50 annos abhinc
vitam et spiritum ducentes, ipsique pro fide cruciatus passi.
Testes etiam aliquos seperstites martyribus, anno 1905, ut supe-
rius notavimus, vidit et eos andivit sacra nostra Catholica missio,
cum suo Episcopo vigilantissimo Jacewski. Episcopus diligen-
tissime tum eos examinavit, ipsosque gravissimo incessos dolore

et lamentis, potuisset tunc facillime in album fide dignissimorum testium inferre. Sed quis tunc praevide, praesentire ausus esset, vel mentem memoriamque suam excitare et referre ad possibilitatem futuram, anno 1922 Sacrae Canonizationis Podlachiensium pro fide martyrum, quum potentissimum tunc Rosiae regimen genti Polonae, ejusque Ecclesiae catholicae, infensissimus esset hostis? Memoriam facti improbissimi etiamnum servamus, quantas difficultates molestiasque expertus est Pius Papa IX, divus noster Pater Tutorque, quum Archiepiscopum Połocensem Josaphat, martyrem, in Sanctorum Coelitum, regnique nostri Patronorum Ordinem retulisset.

Post annos 50 a morte martyrum Podlachiensium emensos, testis esto, historica martyrologica descriptio fidelis, publica laus, admiratio constantiae in fide unitorum, eorum Confessorum martyrumque. Loco testium, Podlachiae populus catholicus, Polonia tota, cum suo Clero, fidelique populo, appellit imploratque nostro tempore pacato, a Sancta Sede Apostolica, Sacram Canonizationem pro fide Christi Podlachiensium martyrum, quorum ossa veneranda rossicum schisma in fossam ignobilem profanata dejecerat, ut honore nostro laudeque observata, in altaribus Ecclesiae Polonae collocari et coli possent, et sint nobis in Sacro Patronorum nostrorum Ordine, praesidium coeleste ad beate vivendum, et auxilium in procuranda pace Patriae nostraræ, optimæ filiae Sanctæ Ecclesiae Romanae.

Equidem, nos poloni pie sencteque credimus, quod Podlachienses nostri pro fide martyres, coelestis irae in Poloniam placamina, liberam catholicae fidei confessionem, et diu desideratam libertatem populi, unitatemque terrarum Poloniae, ipsi sunt deprecati. Judicio ergo humillimo nostro, esse dignos censeremus hos martyres polonus, quibus, judicio infallibilis Ecclesiae, pro cruciatibus, et effuso in tuenda et confessa fide eorum sanguine, referendae sint grates, honorque Sanctorum.

8) Utrum vera sint facta in martyrologico opere expressa?

Resp. Ad quaestionem hanc jam superius responsum dedi meum, proferens censuram perquisitoriam anno 1905 datam, ab

episcopo meo Jaczewski, de valore martyrologici operis mei, et de sincera veritate certitudineque eorum, quae hic jam superius in meis praeviis adnotationibus adumbravi.

Caeterum, quum ego senio confectus 86-um vitae, et 63-um Sacerdotii sacri annum agens, Romam adire nequeam ad depo-nenda testimonia mea de veritate martyrologica Podlachiensium martyrum, quorum numerus virorum, foeminarum, puellarum, juve-num, infantumque etiam, de expresso numero 108, jure accrescere posset ad millenum numerum hostiarum vitae, „Deo et angelis“ (ut audeam iterum, proferre encyclicheae Pii Papae IX verba) obla-tarum, omnes notas praesentes responsaque mea, ut veras et certas, juramento meo confirmare possum.

Joseph Pruszkowski S. Th. Cand.

*Lublini d. 25/III.
1922 an.*

*Ecclessiae Cathedralis Lublinensis Praelatus Custos
Paroeciae S. Pauli Curatus.*

Polonae Litterarum Academiae Socius.

*Juventutis Sacrae Janoviensis seu Podlachiensis
honorarius Professor.*

